

ASPEKTY OCHRONY WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ W GEOMATYCE

ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION IN GEOMATICS

Małgorzata Gajos

Uniwersytet Śląski

Słowa kluczowe: geomatyka, własność intelektualna, prawo autorskie, ochrona *sui generis*
Keywords: geomatics, intellectual property, copyright, *sui generis* protection

Wprowadzenie

Pojęcie własności intelektualnej jest rozpatrywane w przepisach prawa i literaturze w znaczeniu wąskim (*sensu stricto*) i szerokim (*sensu largo*). W znaczeniu wąskim rozumiane jest jako zespół uprawnień obejmujących prawa autorskie oraz tzw. prawa pokrewne (Leksykon własności przemysłowej i intelektualnej, 2003). W znaczeniu szerokim ujęte zostało w konwencji z 1967 r. ustanawiającej Światową Organizację Własności Intelektualnej i obejmuje prawa odnoszące się do dzieł literackich, artystycznych i naukowych (prawa autorskie), jak również prawa z zakresu własności przemysłowej (rozumianej jako zespół praw podmiotowych, których przedmiotem są następujące dobra niematerialne: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe i usługowe, oznaczenia geograficzne, topografie układów scalonych, jak również uprawnienia określone w przepisach o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji). Pojęcia własność intelektualna i przemysłowa są oczywiste dla znawców przedmiotu, jednak mogą być niejasne dla przeciętnego obywatela. Pojęcie własność intelektualna *sensu largo* może sugerować, że nie ma różnic między przedmiotami ochrony prawnej (wynalazek, utwór), kategoriami pojęć i instytucji (ochrona patentowa, ochrona autorsko-prawna). Pojawiają się więc propozycje odrzucenia koncepcji własności intelektualnej, na rzecz indywidualnego rozpatrywania poszczególnych instytucji prawa: patentowego, autorskiego, znaków towarowych (Wagłowski, 2004).

Z publikacji, zwłaszcza internetowych, wynika, że w dobie nowoczesnych technik komunikowania się społeczeństwo informacyjne przywiązuje coraz większą wagę do własności intelektualnej i regulacji prawnych związanych z jej ochroną. Zainteresowanie to przejawia się zarówno po stronie twórców, którzy chcą i mają do tego prawo, aby rezultaty ich pracy twórczej, którymi chcą się podzielić z innymi, pozostawały ich wyłączną własnością, jak i po stronie użytkowników, którzy domagają się jak najszerszego prawa do informacji. Przykładem tego może być, po stronie twórców, wyraźne zaznaczanie na końcu artykułów,

stron internetowych, że wszystkie prawa zastrzeżone i ewentualne wykorzystanie, mające na celu rozpowszechnianie, wymaga zgody autora. Natomiast użytkownicy informacji obawiają się, że w chwili obecnej otwiera się zbyt szerokie możliwości działania instytucjom zajmującym się ochroną praw autorskich. Dali temu wyraz w dyskusji nad kontrowersyjną Dyrektywą dotyczącą egzekwowania prawa własności intelektualnej (*Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council on the enforcement of intellectual property right*), którą Parlament Europejski przyjął dnia 29 kwietnia 2004 r. Przepisy Dyrektywy zobowiązują m.in. dostawców usług internetowych do ujawnienia danych dotyczących użytkowników na żądanie firm podejrzewających naruszenie ich praw, a w przypadku podejrzenia o naruszenie własności intelektualnej będzie można stosować takie środki jak zablokowanie rachunku bankowego. Organizacje działające na rzecz praw człowieka i obywatela uważają te propozycje za niebezpieczne.

Przepisy prawa własności intelektualnej w odniesieniu do geomatyki są stosowane na tych samych zasadach jak w stosunku do innych dziedzin. Nie ma przepisów szczególnych prawa własności intelektualnej, które dotyczyłyby tylko geomatyki. Aspekty ochrony prawnej, omówione w niniejszym opracowaniu, będą odnosiły się do własności intelektualnej *sensu largo*. Zagadnienia ochrony własności intelektualnej w geomatyce, jako dyscyplinie naukowo-technicznej, można rozpatrywać na kilku płaszczyznach ochrony: autorskoprawnej, *sui generis* i własności przemysłowej.

Ochrona autorsko-prawna w geomatyce

Prawo autorskie można rozpatrywać w znaczeniu podmiotowym i przedmiotowym. W znaczeniu podmiotowym to zespół osobistych i majątkowych uprawnień związanych z utworem. W znaczeniu przedmiotowym to zespół norm prawnych regulujących głównie stosunki związane z dokonywaniem, eksploatacją i ochroną utworów (Leksykon własności ..., 2003).

W Polsce normy te są zawarte w ustawie z 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (u.p.a.), a także w przepisach prawa międzynarodowego, m.in. Konwencji berneńskiej z 1886 r. (wielokrotnie rewidowanej) o ochronie dzieł literackich i artystycznych i Traktacie Światowej Organizacji Własności Intelektualnej o prawie autorskim, sporządzonym w Genewie w 1996 r. Polska przystąpiła do Aktu paryskiego Konwencji berneńskiej w 1990 r. oraz ratyfikowała Traktat o prawie autorskim w 2003 r., a wszedł on w życie 23 marca 2004 r.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 u.p.a., utworem jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia. Przedmiotem prawa autorskiego są m.in.: 1) utwory: wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe), plastyczne, fotograficzne, wzornictwa przemysłowego, architektoniczne, urbanistyczne, muzyczne, sceniczne, audiowizualne (art. 1 ust. 2 u.p.a.), 2) opracowania cudzych utworów, w szczególności tłumaczenia, przeróbki, adaptacje (art. 2 ust. 1 u.p.a.), 3) zbiory, antologie, wybory, bazy danych (art. 3 u.p.a.).

W geomatyce, która z definicji zajmuje się pozyskiwaniem, analizowaniem, interpretowaniem, upowszechnianiem i praktycznym stosowaniem geoinformacji, wydaje się, że proces powstawania utworu występuje często. Odnosząc do geomatyki przepisy u.p.a., utworami są m.in. dzieła kartograficzne i fotograficzne, czyli mapy i zdjęcia. Szerszy wykaz materiałów, które mogłyby być źródłem rozważań na temat utworu w geomatyce może stanowić

załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 1999 r. w sprawie określenia rodzajów materiałów stanowiących państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny, sposobu i trybu ich gromadzenia i wyłączenia z zasobu oraz udostępniania zasobu (rozp. p.z.g.k.). Lista rodzajów materiałów stanowiących państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny (p.z.g.k.), zawarta w załączniku jest dość długa. Na potrzeby niniejszych rozważań podana zostanie definicja zawarta w § 1 rozp. p.z.g.k.; która mówi, że przez materiały gromadzone w p.z.g.k., rozumie się zbiory map oraz materiały i dokumenty w postaci operatów, rejestrów, wykazów, katalogów, map, wydawnictw, zdjęć lotniczych i satelitarnych, baz danych oraz banków danych.

Ustalenie jednak czy dane opracowanie ma charakter działalności twórczej o indywidualnym charakterze nie jest łatwe, również w zakresie geomatyki, tym bardziej, że w ostatnim czasie, zwłaszcza w geomatyce, proces twórczy jest związany z postępem technicznym, który powoduje, że zmieniają się narzędzia używane w tym procesie. Niewątpliwie cechy utworu będą posiadały zdjęcia wykonane np. przez przyrodnika i obrazujące jego twórcze wrażenia. Przykładem mogą być zdjęcia autorstwa Pawła Rydzewskiego, prezentowane na stronie internetowej Rostocza Południowego <http://www.roztocze.stalwol.pl/Roztocze/Html/Index.htm>. Natomiast czy zdjęcia satelitarne lub lotnicze opracowane w formie fotomapy lub ortofotomapy, zdjęcia map analogowych, będą spełniały cechy utworu? Takie pytanie stawia Jerzy Auksztol w artykule „Jak zapobiegać piractwu. Ochrona prawna map numerycznych” (Auksztol, 2003) i odpowiada przecząco: „Moim zdaniem nie, gdyż są one odtworzeniem rzeczywistego stanu powierzchni Ziemi przeprowadzonego według ściśle określonych procedur geodezyjno-fotogrametrycznych”. Stwierdzenie to ma również swoje uzasadnienie w art. 1 ust. 2¹ u.p.a., który stanowi, iż ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne. Podobną analizę przeprowadza autor artykułu dla mapy numerycznej, wnioskując, że jednoznacznej odpowiedzi nie można udzielić. Istnieją bowiem takie dobra intelektualne należące do kategorii map numerycznych, którym można przypisać cechę indywidualnej twórczości, np. mapy ogólnogeograficzne lub tematyczne, które zostały przeniesione do postaci numerycznej (proces zmniejszenia i generalizacji towarzyszący ich tworzeniu związany jest z wprowadzeniem istotnych twórczych elementów, które dopasowane są do określonego odbiorcy), a także dobra, którym cechy indywidualnej twórczości nie mogą być przypisane. np. mapa zasadnicza przechowywana w formie numerycznej (proces jej tworzenia związany jest z implementacją instrukcji technicznych, gdzie człowiek wykonuje jednoznacznie sprecyzowany zestaw czynności w celu przeniesienia materiału źródłowego na formę elektroniczną).

Ustalenie czy opracowanie jest utworem, ma znaczenie dla twórcy, któremu zgodnie z aspektem podmiotowego rozpatrywania prawa autorskiego przysługują autorskie prawa osobiste i majątkowe. Autorskie prawa osobiste dotyczą autorstwa utworu i jego oznaczenia, nienaruszalności treści i formy, decydowania o jego pierwszym udostępnieniu oraz nadzoru nad sposobem korzystania z niego (art. 16 u.p.a.). Autorskie prawa majątkowe dotyczą korzystania z utworu, rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji (np. utrwalenie, wprowadzenie do obrotu, do pamięci komputera, publiczne wykonanie albo odtworzenie, wystawienie, najem, dzierżawa, nadanie) oraz wynagrodzenia za korzystanie z utworu (art. 17 u.p.a.). Jeżeli wykonywanie obowiązków ze stosunku pracy ma polegać na działalności twórczej pracownika, od woli stron zależy do kogo należeć będą autorskie prawa majątkowe. Nieokreślenie w umowie o pracę własności tych praw powoduje, że w granicach wynikających z umowy o pracę i zgodnego zamiaru stron, autorskie prawa majątkowe do tych utworów nabywa pracodawca z chwilą ich przyjęcia (art. 12 ust. 1 u.p.a.).

Dla geomatyki powyższe rozważania są zasadne, bardziej jednak istotną kwestią dla jej rozwoju jest określenie czy p.z.g.k. jest przedmiotem prawa autorskiego, czy stanowi urzędowy dokument. Szczegółowe rozważania na ten temat przeprowadził Krzysztof Mączewski w artykule „Prawa i należności przysługujące Skarbowi Państwa przy rozpowszechnianiu, rozprowadzaniu oraz reprodukowaniu materiałów stanowiących państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny” (Mączewski, 2003). Państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny składający się z zasobu centralnego, zasobów wojewódzkich i zasobów powiatowych, w myśl art. 40 ust. 2 ustawy z 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne (u.p.g.k.) stanowi własność Skarbu Państwa. Prawa majątkowe Skarbu Państwa do p.z.g.k. wyrażają się w ograniczeniu praw nabywcy lub posiadacza materiałów i map pochodzących z zasobu, nabywa on bowiem tylko prawo do ich osobistego lub wewnętrznego wykorzystania. Zgodnie z § 2 rozp. p.z.g.k. zasób stanowią następujące rodzaje materiałów:

1. powstałe w wyniku zgłoszenia wykonania prac geodezyjnych i kartograficznych i przekazania ich do zasobu, zgodnie z art. 12 u.p.g.k.,
2. przekazane przez rzeczoznawców majątkowych wyciągi z wykonanych operatów szacunkowych (operat szacunkowy jest opinią autorską rzeczoznawcy majątkowego o wartości nieruchomości i stanowi dokument urzędowy), zgodnie z art. 158 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
3. nabyte w drodze kupna lub darowizny,
4. pozyskane w drodze udzielenia przez Służbę Geodezyjną i Kartograficzną zamówienia publicznego.

Materiały wymieniane w punkcie 1, 2 i 4 są wykonywane na podstawie standardów oraz warunków technicznych ustalanych przez organy administracji publicznej lub ich statutowych przedstawicieli, a zatem stanowią dokumenty urzędowe. Zgodnie z art. 4 u.p.a. urzędowe dokumenty nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego. Z powyższego wynika, że tylko materiały nabyte do zasobu w drodze kupna lub darowizny i o ile nie pochodzą od Służby Geodezyjnej i Kartograficznej są objęte działaniem u.p.a. Jeśli jednak w wyniku pozyskania materiałów w drodze kupna lub darowizny do p.z.g.k. nie zostaną nabyte majątkowe prawa autorskie, wówczas reprodukowanie, rozpowszechnianie i rozprowadzanie tych materiałów będzie się wiązać z obowiązkiem ustalenia wynagrodzenia twórcy dokumentów lub organizacji zarządzającej prawami autorskimi.

Utworem w świetle ustawy może być też program komputerowy i baza danych. Istnieje wiele programów komputerowych tworzonych dla potrzeb geomatyki, zwłaszcza w zakresie GIS. Obowiązujące zasady ich ochrony są takie same jak dla innych programów komputerowych i są określone w u.p.a, chociaż warto podkreślić, że autorskoprawna ochrona programów komputerowych w Polsce opiera się na zasadach określonych w Dyrektywie Rady Wspólnot Europejskich nr 91/250 z dnia 14 maja 1991 r. o ochronie prawnej programów komputerowych. Bazy danych spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają nie chronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów (art. 3 u.p.a.). Regulacje prawa autorskiego nie mają szerokiego zastosowania do ochrony baz danych geoprzestrzennych, które reprezentują raczej fakty urzędowe, o układzie, który zazwyczaj nie ma charakteru twórczego. Ponadto obowiązujący okres ochrony praw autorskich, wynoszący 70 lat (art. 36 u.p.a.), jest zbyt długi dla danych i produktów geoprzestrzennych, których okresy aktualności są znacznie krótsze. Dlatego bazy geoprzestrzenne są częściej przedmiotem prawa *sui generis*.

Ochrona geoprzestrzennych baz danych

Ochrona *sui generis* to ochrona szczególna („swego rodzaju”), oparta na zasadach właściwych tylko danemu przedmiotowi ochrony, a nie na zasadach ogólnych (Leksykon własności..., 2003). Ochronę *sui generis* baz danych zapoczątkowała Dyrektywa z 1996 r. o prawnej ochronie baz danych (*Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11th of March 1996 on the legal protection of databases*), i nałożyła na Państwa Członkowskie obowiązek wprowadzenia jej postanowień do wewnętrznych porządków prawnych (Gajos, 2004). W Polsce skutkiem tego wymogu jest ustawa z 2001 r. o ochronie baz danych (u.o.b.d.), która weszła w życie w listopadzie 2002 r. Punktem wyjścia dla wprowadzenia tej regulacji stała się konieczność zapewnienia ochrony producentom baz danych, którzy ponoszą ryzyko nakładu inwestycyjnego przy ich tworzeniu. Treść prawa *sui generis* do bazy danych została sprecyzowana w art. 7 ust. 1 Dyrektywy. Prawo to pozwala producentowi bazy danych, wymagającej jakościowej i/lub ilościowej, istotnej inwestycji dla sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jej zawartości, zabraniać nielegalnego pobierania danych i/lub powtórnego wykorzystania całej lub istotnej części. Prawo to może być przeniesione, odstąpione oraz może stanowić przedmiot licencji (art. 7 ust. 3 Dyrektywy). Z definicji prawa *sui generis* wynikałoby, iż prawo to nie powinno być zaliczane do prawa własności intelektualnej, gdyż nie chroni intelektualnej twórczości autora. W teorii prawo jest ono jednak zaliczane do tej kategorii, gdyż źródła prawa *sui generis* można doszukiwać się w tradycjach wynikających z nordyckiego i holenderskiego prawa autorskiego. Właśnie ustawodawstwo tych krajów zawierało regulacje dotyczące prawa do pobierania korzyści majątkowych z „dokonań”, które były sytuowane poniżej autorskoprawnego progu twórczości (Staniławska-Kloc, 2002).

W rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 u.o.b.d. baza danych oznacza zbiór danych lub jakichkolwiek innych materiałów i elementów zgromadzonych według określonej systematyki lub metody, indywidualnie dostępnych w jakikolwiek sposób, w tym środkami elektronicznymi, wymagający istotnego, co do jakości lub ilości, nakładu inwestycyjnego w celu sporządzenia, weryfikacji lub prezentacji jego zawartości. W sensie przyjętej definicji bazą danych w geomatyce może być zarówno mapa numeryczna jako przykład bazy elektronicznej, a także zbiór map, zdjęć fotogrametrycznych i zobrazowań teledetekcyjnych, jako przykład usystematyzowanego zbioru dokumentów graficznych.

Treść prawa *sui generis*, pomimo zarówno pozytywnych jak i negatywnych jego skutków, spotkała się z uznaniem producentów baz, również w środowisku geomatyków np. w związku z mapami numerycznymi, których wytworzenie i utrzymanie wymaga poniesienia istotnych nakładów inwestycyjnych. Właściciel dobra niematerialnego jakim jest mapa numeryczna, chroniąc własne interesy, może żądać wykorzystania produktu w ściśle określonych celach. Może również zakazać bezprawnego pobierania lub ponownego wykorzystania własnego zasobu (szerzej zobacz Auksztol, 2003). Pobieranie danych oznacza stałe lub czasowe przejęcie lub przeniesienie zawartości bazy, a wtórne wykorzystanie oznacza publiczne udostępnianie bazy danych (art. 2 ust.1 pkt 2 i 3 u.o.b.d.). Z udostępnianiem baz danych systemu informacji o terenie powiązane jest rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z 2001 r. (Gaździcki, 2002).

Czas trwania ochrony baz danych wynosi 15 lat, przy czym każda istotna modyfikacja, np. aktualizacja, uzupełnienie lub usunięcie jej części powoduje rozpoczęcie liczenia tego czasu od początku (art. 10 ust. 1 i 3 u.o.b.d.).

Ochrona własności przemysłowej w geomatyce

Zagadnienia ochrony własności przemysłowej reguluje w Polsce ustawa z 2000 r. Prawo własności przemysłowej (u.p.w.p.) Ochrona własności przemysłowej obejmuje, w przypadku geomatyki, ochronę patentową (patent na wynalazek i prawo ochronne na wzór użytkowy), ochronę znaku towarowego (prawo z rejestracji znaku towarowego) oraz zwalczanie nieuczciwej konkurencji. Patentowaniu mogą podlegać np. urządzenia służące do prowadzenia badań przestrzennych, jeśli spełniają przesłanki zdolności patentowej. Patenty są udzielane na wynalazki, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania (art. 24 u.p.w.p.). Chronionym znakiem towarowym mogą być opatrywane np. produkty GIS, a znakiem usługowym usługi związane z dystrybucją tych produktów lub świadczeniem usług geomatycznych. Natomiast czynem nieuczciwej konkurencji są działania sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagrażają lub naruszają interes innego przedsiębiorcy lub klienta. Zagadnienia reguluje m.in. ustawa z 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Na gruncie geomatyki czyn nieuczciwej konkurencji może stanowić przykład gdy w obrocie mapami jednostka gospodarcza oferuje do sprzedaży elementy map, których nie jest ani producentem ani właścicielem. (Auksztol, 2003).

Podsumowanie

Prawo własności intelektualnej funkcjonuje już od ponad stu lat. Jednak nigdy wcześniej nie było ono przedmiotem tak szerokiego zainteresowania jak obecnie. Sprawił to dynamiczny rozwój internetu i potrzeba wprowadzenia regulacji, ograniczających swobodny przepływ informacji. Jednak nie w celu ograniczenia użytkownikom dostępu do informacji, ale w celu ochrony praw twórców. Ma to zarówno swoich zwolenników jak i przeciwników.

Prowadzenie działalności gospodarczej w geomatyce, zwłaszcza w obszarze baz geoprzestrzennych związane jest z pewnym ryzykiem. Zagrożeniem jest np. niekontrolowana dystrybucja map numerycznych, która w znacznym stopniu ogranicza dochody inwestorów, a tym samym powoduje zmniejszenie planowanych inwestycji. Dlatego dla geomatyki istotnym było wprowadzenie ochrony *sui generis* baz danych. Dzięki temu np. mapa numeryczna może być traktowana jak dobro niematerialne, podobnie jak inne dobra własności intelektualnej.

Istotnym dla doskonalenia polityki państwa w zakresie geomatyki i kształtowania infrastruktury geoinformacyjnej jest zachowanie zasad ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w udostępnianiu materiałów nabytych do państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego w drodze kupna lub darowizny.

Obowiązujące prawo własności intelektualnej powinno służyć zarówno ochronie interesów twórców, producentów, jak i użytkowników geoinformacji oraz rozwojowi społeczeństwa informacyjnego.

Należy wspomnieć, iż w zakresie tej problematyki istnieje jeszcze wiele aspektów. Przykładem może być tzw. własność informacyjna (rozumiana jako część własności intelektualnej, której przedmiot stanowi informacja a także jako prawo wyłącznego korzystania z informacji i rozporządzania nią).

Literatura

- Auksztol J., 2003: Jak zapobiegać piractwu. Ochrona prawna map numerycznych. *Geodeta – Magazyn Geoinformacyjny* 2003 nr 4; <http://www.magazyn.geodeta.pl> [dostęp 6.08.2005]
- Directive 2004/48/EC of the European Parliament and of the Council on the enforcement of intellectual property right. *Official Journal of the European Union*. L 195/16.

- Directive 96/9/EC of the European Parliament and of the Council of 11th of March 1996 on the legal protection of databases. Official Journal L 77, 27.03.1996.
- Gajos M., 2004: Ochrona baz danych w świetle dyrektywy Unii Europejskiej. [W:] Systemy wspomaganie decyzji. Instytut Informatyki Uniwersytetu Śląskiego. Katowice.
- Gaździcki J., 2002: Płacić czy nie? Ochrona i udostępnianie baz danych geoprzestrzennych. *Geodeta - Magazyn Geoinformacyjny* 2002 nr 6.
- Konwencja z dnia 14 lipca 1967 r. o ustanowieniu Światowej Organizacji Własności Intelektualnej. Dz.U. 1975 nr 9, poz. 49.
- Leksykon własności przemysłowej i intelektualnej, 2003. Red. A. Szewc. Aut.: Czapla K., Gajos M., Przybysz H., Szewc A., Więckowska U. Zakamycze.
- Mączewski K., 2003: Prawa i należności przysługujące Skarbowi Państwa przy rozpowszechnianiu, rozprowadzaniu oraz reprodukowaniu materiałów stanowiących państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny. *Przegląd Geodezyjny* 2003 nr 8.
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z 16 lipca 2001 r. w sprawie zgłaszania prac geodezyjnych i kartograficznych, ewidencjonowania systemów i przechowywania kopii zabezpieczających bazy danych, a także ogólnych warunków umów o udostępnianie tych baz. Dz.U. nr 78, poz. 837.
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z dnia 15 maja 2001 r. w sprawie określenia rodzajów map, materiałów fotogrametrycznych i teledetekcyjnych, stanowiących państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny, których rozpowszechnianie, rozprowadzanie oraz reprodukowanie w celu rozpowszechniania i rozprowadzania wymaga zezwolenia oraz trybu udzielania tych zezwoleń. Dz.U. nr 56, poz. 588.
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 17 maja 1999 r. w sprawie określenia rodzajów materiałów stanowiących państwowy zasób geodezyjny i kartograficzny, sposobu i trybu ich gromadzenia i wyłączania z zasobu oraz udostępniania zasobu. Dz.U. nr 49, poz. 493.
- Stanisławska-Kloc S., 2002.: Ochrona baz danych. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace z Wnalezczości i Ochrony Własności Intelektualnej*, z. 82. Zakamycze.
- Traktat Światowej Organizacji Własności Intelektualnej z dnia 20 grudnia 1996 r. o prawie autorskim. Dz.U. 2005 nr 3, poz. 12.
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Dz.U. nr 47, poz. 211 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. Prawo geodezyjne i kartograficzne. Dz.U. nr 30, poz. 163 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami. Dz.U. nr 115, poz. 741 z późn. zm.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o ochronie baz danych. Dz.U. nr 128, poz. 1402.
- Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej. Dz.U. 2003 nr 119, poz. 1117.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Dz.U. 2000 nr 80, poz. 904 z późn. zm.
- Wagłowski P., 2004: Intelektualna... własność?. http://www.vagla.pl/felietony/felieton_044.htm [dostęp 6.08.2005].

Summary

The legal concept of intellectual property and literature may be defined sensu stricto and sensu largo. The sensu stricto definition describes it as a complex of authorisations including copyright as well as so-called neighbouring rights. The sensu largo definition was included in the convention establishing the World Intellectual Property Organisation and covers laws referring to literary, artistic and scientific works (copyright), as well as laws concerning industrial property (as a complex of subjective rights, the object of which are the following non-material goods: inventions, utility models, industrial designs, trademarks and service marks, geographical indications, topographies of an integrated circuit, as well as the rights defined in regulations concerning repression of unfair competition). Aspects of legal protection, presented in this paper will refer to sensu largo intellectual property. Legal regulations relating to intellectual property in geomatics are applied in the same way as rules in other fields. Special intellectual property regulations concerning only geomatics do not exist. The question of intellectual property protection in geomatics, as a scientific-technical discipline, may be considered from many aspects: copyright protection, sui generis protection as well as the industrial property protection.

Copyright protection is mainly regulated in Poland by the regulations of copyright law and neighbouring rights from 1994. The subject of copyright protection are works produced by a the creative activity of an individual person, in any form, independent of values, destination and mode of expression. It seems that the process of work formation appears very often in geomatics, which by definition concerns acquiring, analysing, interpreting, diffusing and the practical application of geoinformation. Deciding, however, whether a given study has the attributes of creative activity of an individual isn't easy, this is also the case in geomatics. Recently qualifying the creative process is connected with technical progress, i.e. that the tools used in the creative process change. Doubtless the phenomenon of fast technical progress and computerisation of the means of expression now appears in geomatics. According to law cartographic and photographic composition are works. An example of a work in geomatics may be a map or a picture. What demands detailed analysis, however, is the problem of closer qualification of when maps and pictures, as well as other studies can constitute a work in terms of copyright law. In law a work can also be a computer programme or a database. Many computer programmes exist, created for the needs of geomatics especially within the range of GIS. Valid rules for their protection are the same as for all other computer programmes and they are defined in law, though it is worth mentioning that copyright protection of computer programmes in Poland is based on rules defined in the directive of European Communities Council 1991. A database, the source of information often created and used in geomatics, can be together with copyright protection an object of the sui generis right.

Sui generis protection of databases was inaugurated by a Directive of The European Parliament and Council from 1996 dealing with legal protection of databases, which imposed on the Member States a duty to introduce its decisions in their domestic legal systems. In Poland the result of this requirement is a law of 2001 about database protection. The necessity of assuring the protection of databases for their producers became the reason for the introduction of this regulation. The sui generis right lets the producer of the database forbid illegal data taking and/or the reusing the whole or part of the database as preparation of the database requires qualitative and/or quantitative preparation on the part of the compiler and verification or gathering of its content. The content of this law, in spite of both its positive and negative results, met with acceptance among database producers as well as among geomatists. Industrial property protection covers, in relation to geomatics, patent protection (patents for the invention and protective rights for a utility model), protection of trademarks as well as repression of unfair competition. The devices for spatial research may be patented if they meet the requirements of patentability. GIS products among others can be protected by trademark services connected with the distribution of these products by the service mark. However, acts are against the law or morality if they endanger or infringe the business of other businesspeople or customers and may be treated as acts of unfair competition. In the field of geomatics such a deed may be e.g. the situation in which a someone offers elements of a map, of which they are neither the manufacturer nor owner. The law about repression of unfair competition from 1993 regulates the problems of unfair competition. The foregoing aspects of intellectual property are a subject for detailed analysis. It must be mentioned, however, that there are many aspects of this issue. An example of which may be information property (defined as part of intellectual property, the nature of which constitutes information as well as the right of exclusive use of the information and its disposal).

Podziękowania

Autorka artykułu składa podziękowania dla Martina Gajosa, Sheffield Hallam University, England za weryfikację językową streszczenia w języku angielskim.

dr Małgorzata Gajos
gajos@us.edu.pl